

segona meitat del s. II a.C., i continuarà en els primers anys del s. I a.C., quan es produirà a l'àrea del Maresme un fenomen d'ocupació del territori amb nous assentaments, amb tècniques constructives indígenes però ja influenciades pels Romans, i ocupades per una població d'una cultura material indígena, però en fase avançada de romanització.

La gran importància d'aquest fenomen d'ocupació del territori (indici clar del canvi en les pautes d'explotació del territori), queda testimoniada no sols pels jaciments que aquí hem recollit, els sorgits a la segona meitat de s. II a.C., sinó també pels que s'inicien a la primera meitat del s. I a.C. i tots aquells, documentats de forma tan sols superficial, que podem fixar cronològicament com fundats entorn la segona meitat de s. II a.C. - primera meitat s. I a.C.. El conjunt dels tres tipus de jaciments permet fer-se una idea molt aproximada del que suposà aquest moment històric per al desenvolupament futur del territori del Maresme.

2.3.5 - LA PRIMERA MEITAT DEL S. I a.C. (Mapes nº 19a i 19b).

Com ja hem dit a l'apartat anterior, és molt difícil individualitzar a nivell històric els fenòmens que es produïren en aquests dos períodes, la 2ª meitat del s. II a.C. i la 1ª del s. I a.C.. Bona part del problema rau també en la dificultat arqueològica en separar, a nivell de cronologia de materials, aquests dos moments. Es per això que, com hem indicat en la introducció, hem seguit el criteri de diferenciar els dos tipus de conjunts materials segons apareguessin estrats (quan ha estat possible) o conjunts (la major part de vegades) només amb Campaniana A (de cronologia identificable, bé per nosaltres bé per l'arqueòleg que ho excavà), Campaniana A i B (el que indicaria una cronologia segons quin material predominés de darrer quart de s. II a.C. o inicis de s. I a.C.) o bé només amb Campaniana B o Campaniana A Tardana (bàsicament inicis o según quart de s. I a.C.).

Aquestes cronologies es complementaran sempre que sigui possible amb el reste de materials coneguts (àmfora, etc..).

Es seguint aquest criteri que presentem rapidament els jaciments on s'hi ha documentat nivells de 1ª meitat de s. I a.C.

- ELS OPPIDA

* A **Burriac** (12.1) en aquest moment de 1ª meitat de s. I a.C. es produeixen una sèrie de canvis molt importants, i el jaciment passa del moment de màxim esplendor a l'abandonament en un lapse de temps molt breu.

Han estat excavades gran nombre d'habitacions d'aquest període històric, i molt probablement això es degut a que els inicis del s. I a.C. és un moment que està documentat a totes les àrees del jaciment, i sempre apareix quan s'hi ha excavat. Per exemple M. Ribas i J. Lladó excavaren un conjunt de deu habitacions ibèriques (RIBAS-LLADO 1977-78) que cal datar en aquest període de finals s. II a.C. inicis s. I a.C.. Les habitacions foren construïdes en rengle, excavant el sauló (arrasant estructures anteriors), formant una gran plataforma d'uns 55 x 8 m., i edificant-les d'una manera unitària, de forma planificada, encastades totes elles en una mateixa paret, i aprofitant el retall del sauló com a paret posterior¹. Son habitacions quasi idèntiques, amb restes d'una pavimentació damunt del sauló composta d'argila grassa apretada i trossos de ceràmica². Una

¹ Potser a títol massa hipotètic, cal dir que la plataforma descrita per Ribas té una gran aproximació a les mesures romanes de superfície: 1.5 *actus* equivalen a 53.25 m. i 1/4 part d'*actus* suposa 8.8 metres. També podem considerar la hipòtesis del peu Itàlic (0.275 m.), ja que 200 peus Itàlics són exactament 55 m., i 30 peus 8. 2 m.

habitació conservava un *dolium*, i una altra dues sitges excavades al sauló. Els materials que aparegueren en aquestes habitacions, a més dels ibèrics, foren Campaniana B i àmfora Republicana.

Aquests mateixos arqueòlegs excaveren més al Sud un altre conjunt d'habitacions (XI-XIII). A la XI hi trobaren una sitja, amortitzada amb Campaniana B, i a la XII hi trobaren que el paviment estava constituït per un pis d'argila, amb una capa de fragments de ceràmica disposats com un mosaic a sobre, i finalment una altra capa d'argila. La descripció, que no sembla correspondre a una llar, sembla indicar de nou un tipus de paviment que imita el *signinum*. A l'habitació XIII aparegué una altra sitja. Aquest conjunt d'habitacions M. Ribas els data de mitjans de s. II a.C. fins a primer quart de s. I a.C. (i encara n'excavà més). M. Ribas i J. Lladó destaquen com aquestes habitacions no reaprofitaren les anteriors, sinó que s'edificà completament de nou. Aquestes habitacions estan alineades perfectament respecte a una canalització que passa al seu costat. Es tracta d'un canal excavat al sauló, semi-circular, de 0.70 m. d'amplada per 0.30 de profunditat, que recorda un desaigua o claveguera (RIBAS-LLADO 1977-78 p. 174). La confirmació de l'existència d'una xarxa de drenatge associat a aquestes noves habitacions, potser de tipus romà, confirmaria la forta intervenció romana en el nou urbanisme.

Malgrat no sigui del tot segur, cal relacionar aquests conjunts d'edificacions amb la darrera fase del període urbanístic de romanització que s'inicia a finals del s. II a.C.

També d'aquest moment data la construcció d'un magatzem de *dolia*, amb el retall de la roca i l'establiment de 15 alveols circulars per depositar-los. Al costat s'hi construeix una petita habitació (si bé més que de dòlies sembla tractar-se de grans tenalles ibèriques). El conjunt es data a la 1ª meitat de s. I a.C.³. També en aquest moment hi ha un important nivell d'utilització del gran recinte.

L'estudi de les amortitzacions de les sitges trobades dins de Burriac (BANUS 1991) ha permès identificar que la major part de les sitges trobades a l'interior del poblat apareixen dins d'habitacions, i gran part són amortitzades entorn al primer i inicis del segon quart del s. I a.C. (almenys en aquest sector central més ben conegut).

² Aquesta descripció, donada per aquests arqueòlegs que excaveren el conjunt d'habitacions, podria fer pensar en restes de llars ibèriques. De fet, però, els mateixos arqueòlegs ja indiquen en altres casos la presència de llars. Aquesta estructura descrita pot ser interpretada com un intent indígena d'aconseguir paviments semblants al *signinum* -la qual cosa també trobem a **Can Torradeta** (9.7) i a **Cal Ros de les Cabres** (3.6)-. Un paviment també com aquest de Burriac fou trobat a **Torre dels Encantats** (20.3).

³ L'habitació i el dipòsit mesuren 11.42 m. sense contar els murs, la meitat dels quals els ocupa el dipòsit i l'altra meitat l'habitació, seguint una exacta disposició simètrica.

El gran dipòsit o cisterna del poblat comença a omplir-se amb material datable entorn el 100-90 a.C., si bé s'hi segueix abocant material fins entorn l'any 50 a.C. (on apareixen imitacions en pasta ibèrica d'àmfores Itàliques Dressel 1 i Lamboglia 2), moment que marcaria el definitiu abandonament del poblat. La porta meridional comença a ser amortitzada entorn la 1ª meitat del s. I a.C. (ja amb Campaniana B-oïde). Tots aquests indicis permeten fixar l'inici de l'abandonament del poblat entorn l'any 75 a.C., si bé ja abans podien haver començat a despoblar-se alguns sectors.

Burriac, doncs, en aquest breu període entre l'últim quart del s. II a.C. i el primer quart del s. I a.C., visqué uns moments de gran expansió, amb construcció de nous grups de cases, nous carrers, nous magatzems, i una nova porta monumental. La gran envergadura d'aquests canvis contrasta fortament, però, amb la brevetat del seu funcionament. Evidentment es necessària una explicació exterior a la mateixa dinàmica del poblat per poder entendre aquest gran contrast.

* A **Torre dels Encantats** (20.3) es coneixen també habitacions d'aquest moment, excavades al sector Oest. Sota un estrat amb Campaniana B, tègula i material ibèric, va apareixer un paviment fet a base de fragments d'àmfora, tègules i pedra (descriu també com una espècie de *signinum*), molt semblant als trobats a Burriac. Pel que fa a l'excavació d'un taller de foneria de ferro, sols sabem que correspon cronològicament al període entre la segona meitat del s. II a.C., i la primera meitat del s. I a.C. (sabem que hi sortiren Campanianes, que en aquest jaciment són quasi totes de cronologia avançada).

* A la **Cadira del Bisbe** (7.2) no s'hi ha trobat cap fragment de Campaniana B, ni en superficial ni en estratigrafia, si bé sí que s'ha trobat en superficial 1 fragment de Dressel 1A, dos fragments de ceràmica B-oïde i un fragment d'àmfora Pascual 1. Es un conjunt massa pobre, tot i que es cert que el jaciment pràcticament no es coneix, com per poder parlar d'una ocupació ininterrompuda fins aquest moment. En tot cas aquests materials testimoniaríen una ocupació del lloc a un nivell més baix fins mitjans del s. I a.C.

* Sembla que **Montpalau** (27.1) va restar ocupat en aquest moment, doncs s'ha trobat en superfície Campaniana B, Dressel 1, Lamboglia 2, i els últims materials datables correspondrien a la troballa d'Aretineses de vernís negre i algun fragment d'àmfora Tarraconesa Pascual 1, ja a la segona meitat de s. I a.C.

- PETITS HABITATS ENTURONATS.

* Al **Turó de Montgat** (1.1) tenim divesos indicis d'aquest moment. Per començar s'hi ha trobat un lot de materials datables d'aquest moment, amb presència de Campaniana B i B-oïde. També en el darrer nivell d'enderrocament que cobria

les estructures ibèriques s'hi trobà aquesta ceràmica, així com un fragment d'àmfora Pascual 1, el que marcaria el moment final de l'ocupació. per tant les estructures d'habitació daten de mitjans de s. II a.C., i seria entorn mitjans s. I a.C. quan s'amortitzen. Pel que fa a altres estructures es tenen notícies de sitges d'enterrament. Probablement es tracta de reutilitzacions de les sitges un cop han deixat de ser utilitzades. En aquest sentit, la única sitja que podem datar amb certa seguretat és una excavada els anys 30, però que en reexcavar-se recentment ha permès recuperar algun fragment de Campaniana B, F. Lamb. 3. Es tracta, per tant, d'una sitja amortitzada probablement entorn el segon quart del s. I a.C. (FREIXA ET ALII 1991 p. 46). En el jaciment s'hi ha trobat també fragments de dolia.

* A **El Roser-Mujal** (26.2) tenim documentat un important lot de materials d'aquest moment. Els materials aparegueren en un estrat de darrer terç o finals de s. I a.C. (T.S. Itàlica i comuna africana), juntament amb alguna peça més antiga, de segona meitat de s. II a.C. (Camp. A F. Lamb 27), i consistien en Campaniana B, comuna ibèrica, tègula, dòlia i ceràmica grollera de tècnica tardana (producte ibèric típic de 1ª meitat de s. I a.C., un tipus de ceràmica de més baixa qualitat que documenta la pervivença de les produccions ceràmiques indígenes en aquest moment final de la cultura ibèrica, però ja cobrint unes altres necessitats del mercat (VV.AA. 1992)). Aquest estrat anava associat a un paviment de tera batuda i a un mur de pedra seca lligada amb argamassa, que es recolzava sobre una banquetta més ample. Es tracta d'una estructura de filiació clarament indígena (LOPEZ 1982 p. 60). També en altres cales obertes al turó va apareixer més ceràmica Campaniana A, Campaniana B i B-oïde, i ceràmica ibèrica pintada. El material arribava fins la T.S. Sud-Gal·lica.

* A la **Torre Martina** (24.1), en una habitació que ocupa la part alta del turó, en un estrat amb material barrejat, ha aparegut Campaniana B (Lamb.3) i Campaniana C, amb algun fragment també de Sud-Gal·lica. En el vessant, però, també han aparegut alguns fragments d'àmfora Dressel 1 i s'han identificat algunes sitges tallades recentment en el pendent, al costat de més murs. Aquest conjunt de troballes permet pensar en una ocupació inicial del lloc en aquest moment de 1ª meitat de s. I a.C., una ocupació inicial que la presència de sitges permet considerar més aviat indígena. El lloc fou posteriorment un centre productor de Pascual 1.

- ASSENTAMENTS DE PLANA O VESSANT.

* A **Can Balençó** (13.17), en aquest moment, s'hi produeixen canvis interessants. Entorn el segon quart del s. I a.C., s'amortitzen les estructures de la 1ª fase, probablement a causa d'un incendi (s'han trobat restes de les bigues caigudes cremades). La 2ª fase, que s'edifica immediatament després, suposa un canvi en l'orientació de les noves

estructures, el que fa que sols algunes parets puguin ser reaprofitades.

El tipus de construcció segueix sent el mateix: murs construïts amb pedres calcàrees i fragments de tègules lligades amb argila, que actuen de fonamentació sobre la que s'edifica la paret de tovet.

Les estructures d'aquesta segona fase es distribueixen en dues terrasses que estaven separades per un petit mur que salvava el desnivell existent entre ambdues i situava les restes en dos plans diferents. Continua existint, però, el mateix mur de canalització i control de la riera de la 1a fase.

L'estructuració dels àmbits es feia a partir d'uns nous espais, els patis oberts (no s'ha trobat tègula en l'amortització), que anteriorment no existien. Tots els àmbits menys un consisteixen en una sola habitació, i la major part d'elles conserven la seva llar de foc, el que s'ha interpretat com indicatiu de cases unifamiliars.

Continuen en aquesta fase trobant-se les llars de foc rectangulars (0.70 x 0.50 m.), retallades al paviment i farcides primer amb una capa de sorres gruixudes i després amb una capa de fragments de ceràmica comuna ibèrica disposada molt acuradament. Finalment hi havia per sobre una capa fina de terra cremada. També s'hi troben llars de foc fetes amb base de tègula (com a Burriac, si bé a Burriac semblaven correspondre a dos moments cronològicament diferents).

Pel que fa a diferències funcionals, sols s'ha pogut identificar un àmbit, l'E, amb una gran quantitat de *pondera*, el que fa pensar en un nucli d'activitats tèxtils. També a la part baixa s'ha localitzat unes emprentes en el terreny natural, relacionades amb elements d'emmagatzematge, una d'elles de grans dimensions, i amb bona part d'un *dolium in situ* al seu interior. L'altre empremta podria correspondre a un encaix per sostenir una àmfora. Això podria indicar una zona destinada a l'emmagatzematge de productes, bé una zona comuna, bé una zona pròpia dels àmbits B o C (CODEX 1992c).

El material que ens delimita aquesta segona fase del jaciment consisteix bàsicament en el següent: pel que fa a importacions hi ha Campaniana A i A Tardana, si bé la importació majoritària és la Campaniana B (F. Lamb. 1, Lamb. 2, Lamb. 3, Lamb. 4, Lamb. 5/7 i Lamb. 8), algun fragment molt escàs de B-oïde, comuna Itàlica, Parets Fines Mayet II i III, i, respecte a l'àmfora, tenim l'Itàlica Dressel 1A i 1B, la Lamboglia 2 i l'àmfora púnica. Pel que fa al material comú, evidentment la gran majoria pertany a les produccions ibèriques, amb la ceràmica a mà, la comuna a torn (amb quasi totes les seves formes representades), les imitacions d'importacions (d'*skyphoi* Lamb. 43, de pàteres tipus Lamb. 36, de Parets Fines etc..), l'àmfora ibèrica, les àmfores imitació de Dressel 1 (una amb estampeta Q.FABI) i, ja en els darrers nivells, les Laietanes 1 i finalment Pascual 1.

L'estrat d'amortització de l'assentament dona una cronologia final de darrer decenni a.C.

* A **Can Andreu** (2.3), vil·la romana Alt-Imperial, aparegué en les excavacions algun fragment de Campaniana A i B, així com una imitació de Campaniana B i ceràmica grisa emporitana, indici probablement del moment inicial del jaciment.

* A **Riera de Teià** (3.2) ja hem vist que teniem materials datables a partir de mitjans de s. II a.C.. En l'estrat d'amortització de les tres habitacions delimitades per murs contruïts amb pedra, fragments de tègula i pívots d'àmfora lligats amb fang, associats a les restes d'un paviment d'argila i ceràmica (estrat de mitjans de s. I d.C.), hi aparegué Campaniana B, ceràmica comuna ibèrica, grisa emporitana, i ceràmica grollera de tècnica tardana, entre altres materials. Al jaciment s'ha trobat també un forn, així com restes mal cuites de ceràmica grollera (producció ibèrica tardana clara) i imitacions locals de Dressel 1, el que (junt a altres materials com l'àmfora Itàlica, imitacions de Campaniana, àmfora ibèrica, ibèrica pintada, ceràmica ibèrica a mà, etc..) ens delimita un nivell molt clar de 1ª meitat de s. I a.C.. Es tracta d'un assentament de l'ibèric final.

* A **Cal Ros de les Cabres** (3.6) també tenim un nivell clar de 1ª meitat de s. I a.C., documentant la continuïtat del jaciment ibèric final en aquest moment (Campaniana B, F. Lamb. 5, Lamb. 7, Lamb. 2, imitacions en pasta grisa de Campaniana B, imitacions en grisa emporitana de Lamb. 1, material ibèric, etc..). Recentment, en les últimes excavacions, ha estat excavat un abocador de l'assentament que documenta abocaments de Campaniana B, ceràmica ibèrica pintada, i àmfora Dressel 1. També s'ha excavat un dipòsit que fou amortitzat quasi exclusivament amb àmfora Laietana 1, que devia produir-se aquí. Per tant la vitalitat del centre ibèric en aquest moment està ben contrastada.

* A **Can Teixidor** (3.5), on s'han excavat unes sitges amortitzades a la 1ª meitat del s.II a.C., foren excavades dues habitacions aïllades, de clar caire funcional (paviments d'argila, forats de dòlia i un petit dipòsit) on aparegué com a material més antic la Campaniana B (F. Lamb. 1, Lamb. 2, Lamb. 5, Lamb. 6, Lamb. 8), ceràmica amb engalba blanca, comuna ibèrica, ceràmica brunyida, i àmfora republicana. L'existència d'un precedent ibèric als nivells propiament romans sembla clara.

* A **Alella Autopista** (4.4) foren excavades les restes d'un assentament d'aquest moment, on s'excavà una sitja amortitzada amb material ibèric (a mà i a torn) i Campaniana B (l'únic tipus de Campaniana trobada al jaciment), dues sitges amortitzades amb rebutjos de forn d'àmfora Dressel 1 (imitació local)⁴, un forn circular, i finalment una petita habitació quadrada amb murs construïts amb pedra i sobretot

⁴ Si bé no pot descartar-se que es tracti de peces tipus Laietana 1 o fins i tot Pascual 1.

tègula, on va apareixer només Campaniana B, ceràmica ibèrica pintada i comuna. Dins d'aquesta habitació va apareixer també una serra de ferro considerada "ibero-romana".

El caràcter indígena de l'establiment queda ben clar pel tipus de construccions, la presència de sitges, i el material aparegut.

* A **Can Llinàs** (4.5) s'hi ha excavat dues sitges amortitzades en aquest moment, amb Campaniana A Tardana i Campaniana B, situada prop d'un mur de pedra i tègula. A les estructures d'hàbitat també hi va apareixer material d'aquesta cronologia, si bé barrejat amb material Alt-Imperial (Camp. A, Camp. B, ceràmica ibèrica, ibèrica a mà, imitació de Campaniana, grisa emporitana, etc..). El jaciment ja tenia un possible precedent ibèric ple, i sabem que en aquest moment encara perdurava.

* A **Can Serra** (4.7) s'han excavat recentment unes estructures clares de l'ibèric final. Els murs eren de pedra seca lligada amb fang, i al seu costat hi havia un abocador o possible sitja, reomplerta amb material ibèric: Campaniana, àmfora ibèrica, etc...

* A la **Vinya del Sr. Mañas/Can Coll** (4.8) ha estat excavada una habitació de pedres irregulars lligades amb fang, amb paviment de terra, un forat de pal, i cobertura de tègula, situada prop d'un forn que produïa olles tipus V. 1. L'amortització de l'habitació és d'època Flavia, però hi ha clar material republicà de s. I a.C. com a mínim (Campaniana A Lamb. 27c, ceràmica a mà i a torn). Es tracta molt probablement de les restes d'un d'aquests hàbitats de l'ibèric final, que en aquest cas fou el possible origen del forn posterior.

* Al **Veral de Vallmora** (5.1), jaciment més antic, on s'han excavat dues habitacions pavimentades en *signinum*, hi ha un nivell clar d'aquest moment, del qual conservem alguns fragments de Campaniana B (Lamb. 2, Lamb.10), imitació de Campaniana B (Lamb. 1), material ibèric i un nombre conjunt de peces ibèriques de tècnica tardana (de parets gruixudes i grollera, amb formes com *kalashoi* o olles i grans recipients). Es destacable la presència de grans tenalles realitzades amb pasta sandvitx, molt grolleres. L'assentament ibèric, doncs, segueix pervivint en aquest moment.

* Al **Palmar Hotel** (6.2) també s'han recuperat un lot de materials d'aquest moment (Campaniana B i imitacions, comuna ibèrica i productes de tècnica ibèrica tardana), documentant la pervivença de l'ocupació d'aquest lloc.

* Al jaciment de la **Gran Via** (6.3) prop de les restes d'una vil·la romana, de la que no es conserven pràcticament materials, aparegué una escombrera amb àmfora Pascual 1 i fragments de Campaniana B. Posteriorment al costat, al llit de la riera antiga, s'excavaren uns nivells de material arrossegat, amb més Pascual 1, però on aparegué també

Campaniana B, àmfora i comuna ibèrica, ibèrica a mà, i àmfora Itàlica, indici sens dute d'un assentament proper de la meitat de s. I a.C., que perviurà fins època romana.

* A **Las Pérgolas** (7.4) s'han excavat restes d'habitacions i dues cisternes en *signinum*, sota les quals va apareixer un estrat de s. I a.C., amb Campaniana B, imitació local de Dressel 1, i molt material ibèric, entre el qual ceràmica ibèrica a mà. Com ja varem veure hi ha també algun material de segona meitat s. II a.C.. El jaciment ibèric, doncs, segueix clarament funcionant en aquest moment.

* A **Isla Fantasia** (7.6) foren localitzats en superfície materials d'aquest moment (Campaniana B, comuna ibèrica, ibèrica a mà, àmfora Itàlica dòlia i àmfora Tarraconesa, indici de la pervivença de l'assentament), indici de l'existència d'un assentament que neix en aquest moment i perdura fins potser finals de segle.

* A **Sta. Anna-Can Nolla** (7.7) en l'excavació d'unes habitacions romanes va apareixer material també de s. I a.C. (n'hi ha d'anterior), amb Campaniana B, àmfora Dressel 1B i material ibèric a torn i a mà, documentant la pervivença del nucli ibèric en aquest moment.

* A **Pont de Premià** (7.8) fou excavada una sitja amortitzada a finals de s. I a.C. o principis s. I d.C (Pascual 1), però amb materials que contenen Campaniana B, ceràmica ibèrica a torn i a mà, àmfora púnica i Dressel 1, tègules i ímbrex, i dòlies púniques (també n'hi ha a Burriac) i romanes. Sembla que podien haver-hi més sitges. En tot cas és un clar indici de l'existència d'un assentament ibèric, amb sitges i dòlia, que perviu fins l'aparició de les Pascual 1.

* A **200 m. de l'Autopista** (7.10) s'hi ha trobat material superficial consistent en Campaniana B, àmfora i comuna ibèrica, i material Alt-Imperial.

* A la **Partida de Fosses** (7.11) aparegueren habitacions pavimentades amb dos nivells de *signinum*, i entre material Alt i Baix Imperial hi aparegué 1 frag. de Campaniana A i alguns frags. de Campaniana B (Lamb. 2), imitació local de Campaniana B i material ibèric.

* Al **Jardí Park** (7.14) foren excavades un conjunt de 6 sitges i diversos abocadors. El material de les sitges i dels abocadors fou abocat al mateix temps, entorn el 100 d.C., però pertany a algun tipus d'hàbitat que en aquest moment fou arrassat i abocat aquí. Aquest hàbitat datava inicialment de 29 meitat de s. II a.C., però tenia un nivell clar d'aquest moment (fou localitzada abundant Campaniana A Tardana, Campaniana B, B-oïde, etc..) i el seu caràcter originàriament indígena queda testimoniats pel gran volum de material ibèric localitzat, entre el qual ceràmica a mà. Entre aquest material destaca especialment un fragment de *dolium* amb una estampeta en caràcters ibèrics (veure l'apartat dedicat a l'epigrafia).

L'amortització d'aquestes sitges entorn l'any 100 recorda el cas de Can Sentromà (2.1).

Aquest jaciment està situat molt a prop de Sta. Anna (7.7), i és un clar indicatiu de la pervivença de formes d'emmagatzematge indígenes (sitges) en època romana. El més interessant, però, és que les sitges apareixen prop d'un jaciment que originàriament fou un assentament ibèric (el conjunt de materials és prou clar) que s'ha anat romanitzant. Aquesta romanització s'ha produït sense que s'hagi evidenciat cap desplaçament de l'hàbitat, sinó que l'hàbitat, fins el 100 d.C., es va mantenir pràcticament igual, funcionant amb el seu camp de sitges. Es entorn el 100 d.C. quan es decideix reformar l'hàbitat i s'amortitza també el seu camp de sitges.

* Al **Sot d'en Pi** (7.3) s'hi ha excavat un nou abocador situat molt a prop de Sta. Anna i el Jardí Park. Hi ha un conjunt de materials d'aquest període (Campaniana A Tardana, Campaniana B, àmfora Itàlica Dressel 1B, Grisa Emporitana, ceràmica ibèrica a mà, comuna ibèrica), abocats juntament amb material Alt-Imperial, provinents d'un centre proper. La cronologia i el tipus d'abocament són molt semblants al del Jardí Park.

* A la **Rajoleria Robert** (8.1), on fou excavada d'antic una necròpolis amb materials republicans i ibèrics (hi ha incineracions en urnes), s'hi ha excavat recentment una sèrie d'estructures en *signinum* i tres murs anteriors a aquest tipus de pavimentació. Si bé no s'ha profunditzat en l'excavació, en el nivell d'amortització final del conjunt (del s.V d.C) ha aparegut Campaniana B (F. Lamb. 5) i ceràmica ibèrica (grisa emporitana, alguna amb grafit, àmfora ibèrica, ceràmica comuna ibèrica i ibèrica a mà). També en aquest lloc havia estat excavada una sitja reomplerta amb tègules, ímbrex, i ceràmica grollera, indicis tots ells de l'existència a la 1ª meitat del s. I a.C en aquest lloc d'un hàbitat de l'ibèric final.

* Al **Camp de Can Tolrà** (8.3) fou trobada antigament una necròpolis romana amb inhumacions que fou destruïda. D'aquest lloc es conserva un fragment d'àmfora Dressel 1B, l'únic indicatiu cronològic.

* Al **Cementiri de Vilassar de Dalt** (9.3) aparegueren restes d'habitacions i una àrea de necròpolis, sectors d'on es conserven materials de 1ª meitat s. I a.C. (Campaniana B, imitació local de Campaniana B tipus Can Madà (13.10), grisa emporitana, ibèrica grollera tardana, ibèrica a mà i àmfora ibèrica). El jaciment presenta també materials Alt-Imperials.

* A **Can Torradeta-Can Alsina** (9.7-9.8) foren excavades un conjunt de més de 20 habitacions. Aparegueren materials ibèrics i republicans (Campanianes), a més de romans. Recentment s'ha prospectat el lloc, descobrint-se un camp de dòlies, restes de murs i de *signinum*, amb Campaniana, àmfora Itàlica i material Alt-imperial. Entre el material aparegut

hi ha també però material més significatiu: ceràmica ibèrica a torn i a mà, Dressel 1 Itàlica, ceràmica grollera ibèrica tardana mal cuïta, i un fragment de paviment tipus *signinum* realitzat tot ell amb ceràmica ibèrica.

Es tracta doncs d'un clar nucli ibèric final que poc a poc s'anirà romanitzant.

* A **Sant Cristòfor de Cabrils (10.2)** s'hi excavaren restes de 16 habitacions, s'hi recollí material republicà i Imperial, amb algun fragment de Campaniana A i B, així com material ibèric. Posteriorment el lloc esdevingué una vil·la, però Ribas ens diu que en els nivells inicials s'hi va trobar ceràmica idèntica a l'última de Burriac, amb molta ceràmica indígena, dada que en part ens confirma el petit lot de materials conservats.

La gran quantitat de restes romanes excavades en aquest punt (amb un forn de Pascual 1, etc..), fa pensar en un establiment ampli, de més abast que una vil·la, i potser també en època anterior.

* Al **Poblat a 200 m. del cementiri (10.6)** ha estat excavat un mur en pedra seca, amb un paviment de terra i un estrat associat que data de primera meitat de s. I a.C. (si bé ja varem veure que hi ha material de segona meitat de s.II a.C.). Aquest estrat ens testimonia la pervivència d'ocupació d'aquest assentament en aquest moment. També l'amortització d'una sitja propera, ja amb algun fragment de Sigil·lata Sud-Gàl·lica) dona un conjunt interessant de materials ibèrics i Campanianes d'aquest moment, amb indicis de materials anteriors. Sembla que el conjunt era format per diverses habitacions i sitges. El jaciment va arribar fins a l'Alt Imperi.

* A l'**Alzina Surera (10.8)** es posaren al descobert unes restes consistents en dos murs encaixats en el sauló, amb un paviment de *signinum*. El material que aparegué fou altament indicatiu: Campaniana A Tardana, Campaniana B, ceràmica ibèrica a mà, ibèrica a torn, i algunes peces de ceràmica grollera ibèrica tardana. També va apareixer àmfora Dressel 1. Com a material posterior va apareixer T.S. Itàlica i T.S. Sud-Gàl·lica, així com Pascual 1 i Dressel 2/4. El tipus de construcció (amb murs bastant precaris encaixats al sauló), així com el material aparegut, fa pensar que ens trobem davant d'un hàbitat amb un nivell clar de l'ibèric final, de 1ª meitat de s. I a.C., que posteriorment perdurarà (ja amb *signinum*) fins un moment molt concret, el del final de la producció massiva de vi laietà.

* El nucli ibèric de **Prop de Can Grandia (12.5)**, amb habitacions i sitges, segueix ocupat en aquest moment, quan s'edifica alguna habitació sobre sitges anteriors. De tota manera el conjunt s'abandonarà poc després, moment que coincideix amb l'amortització de l'última sitja.

* **Can Bartomeu (12.6)** segueix ocupat al llarg de la 1ª meitat del s.I a.C., funcionant totes les seves sitges i

l'habitació amb sitja aïllada, si bé cap a mitjans de segle tot el conjunt serà amortitzat.

* A **Can Modolell I-II** (12.8-12.9) en aquest moment es produeixen canvis. Sota les estructures del que esdevindrà un Mitreu romà, ha estat excavat un mur en pedra lligada amb fang que presentava en els seus reguerots de fundació Campaniana A i B i ceràmica ibèrica. Això sembla indicar una cronologia inicial d'aquesta estructura probablement dins els inicis del s. I a.C.. Mentretant, cal tenir en compte que prop d'aquest punt hi ha també les restes de dues habitacions i sitges d'aquesta mateixa cronologia (amortitzada amb Campaniana B), si bé aquestes darreres estructures són amortitzades probablement vers mitjans de segle, i en canvi el sector del Mitreu perviu. Precisament en aquest sector de l'assentament cultural fou excavat posteriorment un paviment de tera batuda amb T.S. Itàlica i Parets Fines, indicatiu clar de la pervivència d'ocupació.

* Al **Turó de l'Infern** (12.11) han estat recuperats materials superficials corresponents a un hàbitat de l'ibèric final, del qual semblen conservar-se restes de murs. La cronologia dels materials (Dressel 1B, Campaniana B i B-oïde, amb ceràmica ibèrica a torn i a mà) ens marca un nivell d'ocupació segur en aquest moment, si bé sembla que correspon al seu moment final.

* A **La Guardiola** (12.13) s'ha excavat una sitja aïllada (si bé no massa lluny d'unes estructures amb *signinum*) amortitzada a inicis del s. I a.C. (Camp. A i Camp. B (Lamb. 5, Lamb. 2, imitació de Campaniana i ceràmica grollera tardana). La presència de material anterior ja varem dir que era indicatiu de l'existència d'un assentament de 2a meitat s. II a.C.. L'amortització de la sitja, però, data d'aquest moment posterior.

* A **Can Xacó** (12.14) fou excavat un *lacus* romà amb una petita estança adjacent i un col·lector. En l'excavació va apreixer un únic nivell, amb material Alt-Imperial però també Campaniana B i àmfora Itàlica Dressel 1, així com un bon lot de materials ibèrics (1 vora de tassa amb "umbo", comuna ibèrica, ibèrica de parets gruixudes, àmfora ibèrica, i una fusaiola).

* A **Can Notxa** (13.3) s'hi excavà antigament un forn elíptic, amb un abocador proper (amb tègula i ímbrex). Aquestes restes eren a tocar d'un conjunt de 4 habitacions, una de les quals un veritable magatzem amb tres sitges excavades al sauló, i un dipòsit amb *signinum*. El forn fou posteriorment reestudiat, igual com les habitacions, que resultaren ser de parets en sec. El material sorgit a les excavacions (Campaniana B, grollera tardana, comuna ibèrica, àmfora ibèrica, i ceràmica ibèrica a mà, així com algun fragment de sigil·lata i àmfora Taraconesa) ens marca un moment inicial del jaciment dins el tercer quart de s. I a.C., amb una pervivença fins s. I d.C.. Les característiques inicials del jaciment (amb sitges i murs de pedra seca), fan pensar en un

assentament ibèric final, dada reforçada per la proximitat de tot el conjunt a les estructures de Can Balençó (13.17) (on han aparegut restes de ceràmica grisa ibèrica mal cuïta, i en canvi no hi coneixem ni sitges ni forns).

* A les **Sitges de la Por** (13.9), assentament situat prop d'un possible conjunt de sitges, hi tenim documentada una estructura d'habitació, amb murs de pedra i fang, paviment de terra i coberta de tègula, que fou amortitzada possiblement entorn mitjans del s. I a.C. (a l'amortització hi apareix Campaniana B, ceràmica ibèrica a mà, àmfora ibèrica, tègula i algun fragment d'àmfora tarraconesa informe). Com ja vàrem veure el jaciment data inicialment de 2a meitat de s. II a.c., i per tant hi ha una ocupació segura encara de primera meitat de s.I a.C..

* Al **Camí de les 5 Sènies** (14.4) en superfície s'hi recuperà material ibèric, així com fragments d'àmfora Laietana 1, que podrien portar-nos a aquest moment.

* Al **Camí de Vista Alegre** (14.5) s'han identificat diverses estructures d'aquest moment. En primer lloc una sitja amortitzada amb material de primera meitat de s. I a.C. (Camp. A Tardana F. Lamb. 5/7), àmfora Itàlica, dòlia, i ceràmica comuna ibèrica, àmfora ibèrica, tègula i ímbrex. Prop d'aquesta sitja també fou localitzat un retall en el sauló, de funció desconeguda (canal de drenatge?) amb Campaniana B i ceràmica ibèrica i àmfora Tarraconesa. Finalment, a la zona de l'abocador aparegueren entre els materials abocats en època romana un gran volum de materials datables en aquest moment (Campaniana B Lamb. 5, Dressel 1 Itàlica, imitació local de Dressel 1, etc..), testimoniant que l'assentament fundat prop d'aquí a la segona meitat del s. II a.C., seguia funcionant.

De fet, aquest conjunt de tres troballes ens indica que entorn la 1a meitat del s. I a.C. (potser segon quart), en aquest lloc hi havia un hàbitat (relacionat amb un forn d'àmfora ibèrica, i possiblement posteriorment d'imitacions de Dressel 1 i Tarraconeses) que posseïa com a mínim una sitja, i que efectuava alguns tipus de tasques de drenatge del terreny. Es tracta, per tant, d'un índici d'un nucli funcional, que, situat a la plana, compaginava les tasques d'emmagatzematge agrícola i producció amfòrica.

Es també interessant destacar com, cronològicament, sembla existir una coincidència entre l'amortització de la sitja (amb dòlia), i l'aparició en l'abocador de les noves àmfores d'imitació local Dressel 1 (que poden ser datades ja a partir del segon quart del s. I a.C.), mentre que en el temps en que la sitja fou utilitzada sols hi ha testimoniada la presència d'àmfora local ibèrica.

* A **Ca la Madrona** (14.8), s'excavaren una sèrie d'habitacions Alt-Imperials, si bé sabem que hi ha algun tram de paret de tapia. De fet el lloc tingué una ocupació enm època ibèrica final, com ho indica la presència de dues sitges ibèriques destruïdes recentment, però que presentaven materials d'aquest moment ibèric final. Entre el conjunt de

material recuperat a les excavacions de l'hàbitat romà, hi ha alguns fragments de Campaniana A i B, àmfora Itàlica Dressel 1, així com alguna imitació de Campaniana, i material dispers ibèric.

* A **Can Majoral** (14.10) tenim un estrat d'abocament ibèric, amb gran presència d'àmfora ibèrica, on hi ha ja algunes imitacions de Campaniana que podrien correspondre als inicis del s. I a.C.. En tot cas, en els nivells posteriors (que retallaren l'antic), de 1ª meitat s. I d.C., hi ha un conjunt important de materials d'aquest moment: Campaniana B, Laietana 1, i abundant material ibèric (inclòs una estatueta amb paral·lels a Burriac). La pervivència de l'assentament és clara.

* Al **Turó d'Onofre Arnau/Castell de Mata** (14.12), ha aparegut molt arrasada una estructura associada a un estrat d'època Augustea (T.S. Itàlica), si bé en aquest estrat hi ha diversos fragments de Campaniana B, B-oïde, àmfora Itàlica i comuna ibèrica que fan pensar en una ocupació inicial del lloc de 1ª meitat de s. I a.C.. L'estructura està molt arrasada, però sembla tractar-se d'una construcció amb grans carreus.

* A la **Vil·la dels Caputxins** (14.17), en excavar-se unes estructures Alt-imperials pavimentades en *signinum*, fou recuperat entre material posterior un important lot de ceràmica anterior: poca Campaniana A (Lamb. 5), Campaniana A Tardana, i abundant Campaniana B (Lamb. 1, 2/3, 3, 4, 5, 8), així com alguns materials ibèrics antics (que han fet suposar l'existència d'un assentament de l'ibèric ple), imitacions de Campaniana, un projectil de fona i monedes ibèriques. També es destacable l'existència d'alguns possibles grafitis ibèrics.

L'aparició de la Campaniana en diversos estrats i diverses habitacions fa més probable l'existència d'un nivell anterior.

* A **Prop Torrent de la Pòlvora** (14.20) foren excavades per M. Ribas sis habitacions amb algun paviment de *signinum*, un dipòsit en *signinum* i una dòlia. Ribas indica explícitament que sota les restes de la vil·la hi havia un estrat inicial amb ceràmica Campaniana i ibèrica. Les Campanianes que conservem del jaciment són Campanianes B (F. Lamb. 1, Lamb. 3 i Lamb. 7). També s'ha conservat ceràmica comuna ibèrica.

M. Ribas, doncs, indica clarament com el nivell fundacional d'aquest jaciment (com d'altres que ell excavà i que ja hem anat veient) era un estrat ibèric, d'un indret habitat per íbers. La cronologia dels materials indica que es tracta d'un hàbitat ibèric final de 1ª meitat de s. I a.C., probablement segon quart.

* Als **Vivers Municipals** (14.21) ja vàrem veure com hi ha materials que indiquen un origen de l'assentament a la segona meitat de s. II a.C.. També de s. I a.C. hi ha diversos testimonis materials (Campaniana B), que indiquen la pervivència de l'ocupació.

* A la **Fàbrica Massana** (14.22) fou excavat un conjunt de diverses parets amb un paviment de *signinum*, i restes d'àmfora i dòlia. A tocar del *signinum* i possiblement originalment cobert per ell, s'hi trobà una sitja escapçada, plena de terra amb ceràmica Campaniana B (Lamb. 1), comuna, tègula i fragments de picadis (*signinum*). La datació de l'amortització correspon a la 1ª meitat del s. I a.C., si bé ja en ella hi ha restes de *signinum*, indicatiu que quan la sitja fou amortitzada aquest tipus de paviment ja era en ús.

* A **Roca Fonda** (14.24) aparegué en uns estrats remenats associats a una estructura romana (*lacus*, restes d'habitacions, possible sitja Alto-Medieval), alguns fragments de Campaniana B, àmfora Itàlica i material ibèric (àmfora i comuna), indicatiu probable de la primera ocupació de l'indret en aquest moment.

* Al jaciment de **Figuera Major** (14.25) han estat identificades unes estructures muràries amb elements constructius romans i materials d'època ibèrica final (ja de segona meitat de s. II a.C.). Prop d'aquests murs, Ribas excavà quatre habitacions, una pavimentada en *signinum*, i un dipòsit. Una altre habitació sols tenia com a paviment el sauló aplanat, conservant dos forats d'escassa fondària. El material provinent d'aquestes darreres estructures presenta alguns fragments de Campaniana B (Lamb. 1, Lamb. 8), així com ceràmica ibèrica a mà i àmfora Dressel 1, documentant la pervivència d'ocupació del lloc. El més interessant, però, és que una de les peces Campanianes B tenia incís un grafit ibèric, indicatiu clar del tipus d'habitant del lloc en aquell moment.

* Al **Torrent de les Piques** (14.27), on s'han excavat restes d'habitacions romanes, recentment s'ha excavat un magatzem de dòlies amb una cronologia final de s. III d.C., i una cronologia inicial dins la segona meitat de s. II a.C. (es tracta d'un espai quadrangular excavat al sauló, amb murs de fonamentació en pedra seca i fragments de tègula). Una de les dòlies, descentrada respecte al conjunt Alt-Imperial, presenta en l'estrat d'amortització material ibèric, àmfora tarraconesa i Parets Fines Itàliques Mayet III, que permet una datació entorn mitjans s. I a.C.. La presència de Dressel 1B Itàlica i Laietana 1 reforça l'existència d'aquest nivell entorn mitjans s.I a.C..

* A **Torre Llauder** (14.35), gran vil·la de més de 6.500 m², el nivell inicial de l'assentament, localitzat arqueològicament, correspon a un conjunt de forns d'àmfores Pascual 1 (amb 2 grans forns rectangulars, 1 de quadrat petit, i un de circular petit). Aquests forns tenen també algunes estructures constructives al seu voltant, realitzades amb murs de doble parament fets a base de pedra i argila, és a dir, murs de tradició ibèrica. El material més antic localitzat a les excavacions de la vil·la, i que sempre ha estat localitzat en estrats posteriors, correspon a alguns fragments de Proto-Campaniana, i després a un

conjunt de materials datables més aviat ja en el s. I a.C.: Campaniana A (Lamb. 27), Campaniana B (Lamb. 5), i material ibèric divers (grisa emporitana, asos ibèrics, etc.). Recordem, però, que entre el material del jaciment es conserven peces amb grafit ibèrics inscrits.

Tot i ser un indicatiu feble, la existència d'aquests materials també en altres jaciments d'aquest tipus reforça la hipòtesi d'un origen dins l'ibèric final.

* Al **Pla dels Capellans** (14.37), sobre un estrat sense estructures de segona meitat de s. II a.C. s'ha excavat un estrat remenat amb Campaniana B, àmfora Itàlica, comuna ibèrica a torn i a mà, i àmfora Tarraconesa informe. El material sembla indicar que l'hàbitat proper continua existint en aquest moment.

* A **Can Pou** (14.39) ha estat localitzat en superfície, en un punt on es citava una vil·la romana, material d'aquest període: Campaniana A Tardana i material ibèric. També s'hi ha trobat material Alt-Imperial. Prop d'aquest punt, a la **Propietat del Sr. Regas** (14.40), en el promontori, ha estat localitzat més material ibèric.

Els dos nuclis de troballes ens documenten una ocupació ibèrica d'aquest indret, dada interessant doncs és al costat de Can Pou on ha aparegut el forn de Laietanes 1 anomenat **Forn Casetes** (14.38).

* Al **Camí de la Geganta** (14.41) el material recuperat marca un moment d'ocupació de s. II i I a.C., per tant és ocupat almenys durant aquesta primera meitat.

* A la **Baixada de St. Simó 13** (14.43) tenim documentat un dels jaciments més interessants d'aquest moment. Es tracta de les restes d'un probable petit assentament, amb dos murs ibèrics, un paviment de terra trepitjada, un altre possible paviment i una fossa domèstica. Aquesta estructura s'amortitza entorn el segon quart del s. I a.C.. L'estrat d'amortització presenta Campaniana A Tardana (Lamb. 5), nombrosa Campaniana B (F. Lamb. 1, Lamb. 2, Lamb. 5, Lamb. 5/7), i algun fragment de Campaniana C, Parets Fines Mayet II Itàliques, Dressel 1A, 1C i amb pasta DB, àmfora Púnica PE-17, i un conjunt molt nombrós de material ibèric (comuna ibèrica, àmfora ibèrica, ibèrica a mà, etc.). És especialment interessant la troballa d'un grafit ibèric en una de les peces de Campaniana B, indicatiu clar de la filiació dels ocupants de l'indret.

Aquest estrat d'amortització correspon a la fase final d'aquest petit assentament, i sembla que els materials dels seus estrats d'ocupació permeten remontar la cronologia vers l'any 100 a.C.. Alguns materials que coneixem, però, poden donar una cronologia dins la segona meitat del s. II a.C. (per exemple l'àmfora Dressel 1A, o el vaset Mayet II). En qualsevol cas, aquest jaciment formaria part d'aquest gran conjunt de nous assentaments al pla que a partir de la segona meitat de s. II a.C. (especialment del tercer quart) i durant els primers anys del s. I a.C. ocupen de forma massiva la plana i les zones baixes de la comarca.

Pel que fa al moment final de l'assentament, aquest és degut a un fet ben significatiu: l'establiment de la ciutat romana d'*Iliuro*, que ha estat documentada en aquest jaciment per la construcció d'unes clavegueres pertanyents a la seva xarxa de drenatge. L'amortització de l'hàbitat ibèric anterior, al segon quart del s. I a.C., ens documenta clarament el moment d'aquesta nova fundació.

Probablement aquest no és l'únic assentament d'aquest tipus que existí a l'àrea ocupada per la ciutat romana⁵.

* A la **Vil·la del Morrell (15.1)** han estat excavades les restes de dues habitacions, alguna de les quals amb 5 paviments de *signinum* superposats. També hi havia un forn. El material més antic recuperat en superfície, correspon a ceràmica ibèrica, àmfora Italo-Campana i Campaniana B.

* A La **Vil·la del Sot del Camp (16.2)** foren excavades les restes de tres habitacions realitzats amb murs de calç i pedres grolleres, pavimentades amb *signinum*. Al lloc hi havia un forn i un gran abocador d'àmfora. A part d'un possible fragment de Proto-Campaniana (Lamb. 21 o 26), s'ha recuperat del jaciment Campaniana B (F. Lamb. 5 i Lamb. 7), material ibèric, amb alguna peça ibèrica a mà (cordó aplicat), grisa emporitana, imitació de Campaniana, bales de fona i una fíbula ibèrica "de navecilla". També s'ha identificat alguna peça d'àmfora Laietana 1. Hi ha doncs un clar nivell d'ocupació de la meitat de s. I a.C.

Es també destacable que uns metres al Nord d'aquest punt hi ha un indret on sols s'ha trobat ceràmica ibèrica i fragments de tègula (**Jaciment Ibèric Sot del Camp (16.3)**).

* A l'**Horta Fassina (20.1)** han estat identificades un conjunt d'aproximadament 20-30 sitges ibèriques, de les quals se n'ha excavat 4, però es coneixen materials de les altres, que concorden amb les dades recents. El reompliment sembla que es feu de manera natural (amb poc material i molta terra), i han aparegut restes que indiquen la proximitat d'un hàbitat proper (tègula, dòlia). El material importat del reompliment, amb només 2 frags. de Campaniana A, presentava sobretot peces de la Campaniana B (especialment Lamb. 5 i Lamb. 7), Parets Fines (Mayet I i II), àmfora Itàlica Dressel 1, i un conjunt important de material ibèric (amb àmfora ibèrica, comuna a torn, ibèrica a mà, *pondera*, etc.).

Aquest important conjunt de sitges ibèriques ha de ser posat en relació amb l'existència d'un petit hàbitat al seu voltant, si bé no ha estat localitzat (però tenim restes de tègula i dòlia). Les sitges són amortitzades en aquest moment, potser entorn el primer quart del s. I a.C..

⁵ Sabem per exemple que al Fossar Xic fou excavada una possible necròpolis ibèrica, prop de la qual també hi havia una estructura d'habitació, i que s'han trobat sitges ibèriques a la zona (veure capítol dedicat a *Iliuro*).

L'amortització d'aquest gran camp de sitges és similar al que tenim testimoniats al jaciment de Can Bartomeu, on no sols les sitges sinó també l'hàbitat són abandonats.

* Al **Mas Aiguaviva** (21.1) ha aparegut algun material de cronologia dins la 1ª meitat de s.I a.C. (Campaniana B), en un jaciment d'origen anterior, el que indica la continuïtat d'ocupació d'aquest jaciment en aquest moment (amb pervivència Alt-Imperial).

* Al **Forn del Morer** (24.3) ha estat excavat un estrat amb restes de foneria de ferro d'època ibèrica (grans plaques d'escòria), amb ceràmica comuna a torn i a mà. El conjunt no es façilment datable, però tenim una datació *ante quem* segura, doncs a aquest estrat s'hi superposa un mur en *caementicium* d'època Augustea.

* Al jaciment anomenat **2000A/2000B** (24.6), a Sant Pol, ha estat excavada una habitació retallada en el sauló de forma rectangular (amb una petita canalització excavada). En un segon moment aquesta canalització és tallada per un mur d'època Augustea. En la rasa del mur ha aparegut T.S. Aretina i Campaniana B, i al reste de l'estructura abundant ceràmica ibèrica, el que permet fixar una cronologia inicial del jaciment de com a mínim 1ª meitat de s. I a.C..

* Al **Veral de la Roca** (24.7) ha estat excavada una habitació rectangular retallada al sauló, reomplerta per un nivell amb nombrossos fragments de *dòlia*. Tot el material aparegut és comú, d'un tipus de pasta semblant a la comuna tarraconesa, no propiament ibèrica. Hi ha, però, elements datables: alguns fragments d'imitació d'àmfora Dressel 1 en pasta sandvitx i un fragment d'àmfora Itàlica possible Lamboglia 2. El més interessant, però, és que la nombrossa *dòlia* recuperada no esta feta en pasta romana, sinó amb un tipus de pasta molt grollera que recorda molt el de la ceràmica a mà.

Es tracta molt probablement, doncs, d'un petit magatzem de dòlies, datable en un moment entorn la 1ª meitat del s. I a.C. (sobretot el segon quart -imitació de Dressel 1 en pasta sandvitx-), amb una més que possible filiació indígena.

* Al **Sot d'en Merola** (27.2) han estat excavades tres sitges ibèriques. Una fou amortitzada amb gran quantitat de fragments de *dòlia*, tovot i àmfora tarraconesa. La segona presentava un reompliment amb ceràmica ibèrica a torn i a mà. Finalment la tercera presentava a l'amortització ceràmica Campaniana B (F.Lamb. 5/7) i ibèrica a torn i a mà. A part, s'efectuaren uns sondeigs al lloc, localitzant-se materials sense estructures, en concret un fragment d'àmfora Dressel 1C i Campaniana A Tardana. El conjunt, doncs, presenta les restes d'un assentament amb sitges de l'ibèric final, que data com a mínim de la 1ª meitat del s. I a.C. (moment on sabem que s'amortitza una sitja), i que perdura fins l'aparició de l'àmfora Tarraconesa (que pot ser perfectament una cronologia de segona meitat de s.I a.C.,

donat el contexte tan ibèric del conjunt). Possiblement es tracta d'un més dels hàbitats de plana que a partir de la segona meitat del s. II a.C. ocupen la plana i els vessants del territori del Maresme.

* A **Can Canoves** (27.3) aparegueren les restes d'una possible escombrera, que presentà com a material més antic alguns fragments de ceràmica ibèrica, Campaniana B, així com Dressel 1A, 1B i 1C, àmfora Apul·la, púnica i tarraconesa (ja des de la Laietana 1). També en l'escombrera aparegué material Alt-Imperial.

el material més antic permet pensar en un origen de l'assentament testimoniats pels materials en aquest moment, primera meitat de s. I a.C.

* Al **Mas Roger** (27.5) s'hi coneix d'antic la troballa de diverses sitges, alguna d'enterrament (amb urnes a mà i ceràmica ibèrica pintada). Actualment al lloc s'hi ha trobat ceràmica ibèrica a torn, Campaniana B, àmfora Italo-Campana, Punico-Ebussitana i T.S. Aretina, el que permet constatar l'existència d'un nivell d'aquest moment.

* Al **C) Guillem de Palafolls** (29.1), foren excavats dos àmbits adossats construïts amb murs de pedra pissarra posada ens sec, erigits sobre una petita banquetta de fonamentació, sobre els quals s'erigia un mur de tapia (àmbits relacionats amb un forn). Aquests murs daten d'època Augustea, però són fonamentats en un estrat anterior, estrat que presenta Campaniana A Tardana i Campaniana B, rodats, així com algun fragment de T.S. Itàlica informe i àmfora Tarraconesa. L'estrat torna a ser de nou de cronologia avançada, dins la segona meitat avançada del s. I a.C., però el material aparegut permet donar una cronologia inicial al jaciment de 1ª meitat de s. I a.C..

- ELS FORNS.

* A **Can Vilà** (7.1) les restes de l'abocador ja d'època romana documenten la vitalitat de l'assentament ibèric final a la 1ª meitat de s. I a.C.. La quantitat de ceràmiques importades d'aquest moment és important (Campaniana A Tardana, Campaniana B (Lamb. 1, Lamb. 5), Dressel 1B, però es que també ara es troben productes ibèrics típics d'aquesta cronologia com peces de tècnica tardana ibèrica (grollera), imitacions de Campaniana B, ibèrica a mà, àmfora, etc... Més significativa és encara però, la troballa en aquest nivell de l'abocador de tres fragments de ceràmica en pasta sandvitx, però d'un gruix excepcional, excésiu per una àmfora ibèrica, que han de ser interpretats molt probablement com imitacions en pasta sandvitx d'àmfores romanes republicanes.

Tot aquest material indica que probablement aquest assentament seguia estant situat prop d'un forn (apareixen restes mal cuites de peça i àmfora ibèrica), forn que també iniciarà la producció d'àmfores tarraconenses (es conserven fragments passats de cuïta d'àmfora Tarraconesa).

També es conserva un fragment d'àmfora ibèrica amb un possible grafit llatí escrit en caràcters ibèrics.

* A **Can Madà** (13.10) prop d'unes restes d'habitacions romanes i d'un *lacus* (ja de s. I d.C.) fou excavat un forn petit, amb un apilonament de ceràmiques al seu interior: imitacions amb cobertura exterior gris i pasta amarronada de peces de la Campaniana B (formes de la Lamb. 1, 2, i 5 sobretot, fins a la 10). Son imitacions molt exteses en els jaciments ibèrics de la comarca, que eren produïdes entorn el segon quart del s. I a.C.. Probablement també se'n produïren en altres forns.

* A **Can Portell** (13.11) han estat excavats recentment uns grans abocadors d'àmfora Tarraconesa, situats a prop de tres forns circulars. En els abocadors hi aparegué també algun fragment de Campaniana A, Campaniana B i grisa ibèrica, molt escàs, però que juntament amb la presència de restes d'àmfora Dressel 1 local, Laietana 1, imitacions de Parets Fines Mayet I i II, i olles comunes de tradició ibèrica, grolleres, permet suposar l'inici de la producció d'aquest forn entorn aquest moment. En un sondeig efectuat prop d'aquest fou recuperat un lot de materials amb ceràmica comuna ibèrica, grisa emporitana, 1 vora de Dressel 1B de producció local i comuna romana. Cal recordar també que en superfície ha estat localitzat en aquest punt un lot de materials amb 1 frag. Campaniana A, 1 frag. Campaniana B, una imitació local de la forma Lamb. 36 i 1 vora de Dressel 1 local amb la marca Q. FABI, indicis de nou d'aquesta cronologia inicial dins d'aquest moment.

* Ja hem vist anteriorment com al **Camí de Vista Alegre** (14.5) hi havien restes conservades d'un hàbitat de l'ibèric final (sitja i retall al sauló). També hi ha les restes de l'abocador, que com ja hem dit abans presenten un volum molt alt d'àmfora ibèrica. Els materials d'aquest abocador de 1ª meitat de s.I a.C. són abundants (Campaniana B, Dressel 1 Itàlica, Dressel 1 Local, Laietana 1) indicant la pervivença d'aquest hàbitat relacionat amb un forn en aquest moment.

* Als **Forns de Sta. Cecília** (14.6) fou excavat per M. Ribas part de la immensa escombrera del forn. Entre els productes que M. Ribas recuperà, a més d'àmfora ibèrica, hi havia també algunes peces d'imitacions locals de Dressel 1, el que ha de correspondre a una cronologia de 1ª meitat de s. I a.C.. Per tant, ja en els forns ibèrics comencen a poduir-se les primeres àmfors, ara d'imitació, per comercialitzar les produccions de ví local. També es produïren en aquest forn ibèric uns grans atuells de considerable tamany.

* Al **Forn de les Casetes** (14.38) fou localitzat un forn d'àmfors i la seva escombrera. Les àmfors produïdes són les Laietanes 1, d'una cronologia entorn mitjans s. I a.C.. A tota la zona va apareixer també ceràmica ibèrica en superfície, dada lògica perquè el forn està situat just al

costat de les restes d'un hàbitat de l'ibèric final (Can Pou 14.39).

* A l'**Horta Nova** (20.2), on han aparegut restes d'àmfora tarraconesa recremades i totxanes d'argila, s'ha trobat en superfície Campaniana B, ceràmica comuna ibèrica, àmfora Laietana 1 (i posteriorment Pascual 1), dòlia i tègula.

Els orígens d'aquest forn, doncs, ens porten a una cronologia de primera meitat de s. I a.C.

- UN NOU TIPUS D'HABITAT: LA FUNDACIÓ D'**ILURO**.

* Ja en el capítol dedicat a Burriac i a *Iluro* hem estudiat les dades que tenim respecte a la ciutat romana. Aquí per tant sols indicarem que és en aquest moment, en concret en el segon quart del s. I a.C., quan es funda aquest nou centre urbà, una fundació romana amb elements característics d'un nou tipus de concepte de ciutat, diferent de l'anterior indígena. Precisament l'excavació de la **Baixada de St. Simó** ha permès identificar aquesta nova manera de concebre la ciutat (clavegueram). Altres trams de claveguera, i fins i tot de restes de carrer, han estat excavades posteriorment (Can Fulleracs, C) Pujol. etc..). Finalment l'excavació d'un fonament d'una estructura defensiva (Plaça Peixeteria) permet clarament identificar que es tracta d'una fundació de caire urbà.

El conjunt material que hem descrit en l'amortització de les estructures ibèriques de la **Baixada de St. Simó**, és el conjunt material que acompanya la fundació del nou nucli.

- JACIMENTS DUBTOSOS.

Recollim en aquest apartat un grup de jaciments arqueològics que presenten indicis de l'existència de nivells d'aquest període, però que o bé per la poca informació que en tenim d'ells, o bé per tractar-se de conjunts de materials poc clars (per exemple sense ceràmica ibèrica a mà, o sense imitacions locals de peces importades, etc..), hem preferit recollir a part.

* A **Ca'n Sentromà** (2.1) ha estat recuperat un petit lot de ceràmiques consistent en alguns fragments de Campaniana B i B-oïde (3.5 % de la ceràmica fina apareguda al jaciment). Si bé aquest material apareix de forma residual, és present en tots els estrats del jaciment, especialment en els dos més antics. Cal tenir en compte que entre les primeres estructures documentades al jaciment hi ha alguna habitació pavimentada amb terra batuda i amb dues sitges obertes a l'interior, amortitzades entorn l'any 100 d.C.. Posteriorment l'habitació es pavimenta amb *signinum*. També en aquest mateix moment s'amortitzà un magatzem amb un conjunt de 20 o 30 sitges, que també cap a l'any 100 d.C. es substitueixen per dòlies. Hí ha, doncs, indicis d'estructures de forta tradició indígena, l'inici de les quals podria estar testimoniada per la Campaniana B i B-oïde.